

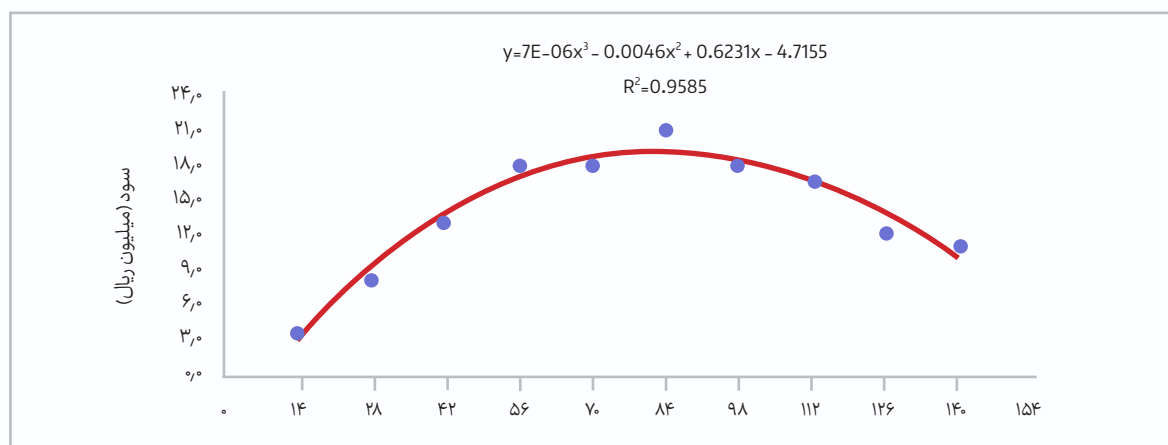

تعیین سن بهینه و اقتصادی کشتار بره‌های نر پرواری نژاد افشاری

موسسه تحقیقات علوم دامی کشور^۱

۶ بیان مسئله

سالانه بیش از ۱۰ میلیون رأس بره نر پرواری در کشور کشتار می‌شود و بخش عمده‌ای از گوشت قرمز دام سبک مورد نیاز کشور از طریق این بره‌ها تأمین می‌گردد. با این وجود، عملکرد اقتصادی واحدهای پروراندی بره به‌ویژه در مناطق روستایی و عشایری کشور، به دلایل متعددی از جمله نوسانات بازار و فقدان دانش فنی بهره‌برداران در خصوص زمان بهینه کشتار دام، رضایت‌بخش نبوده است. یکی از مهم‌ترین عوامل هزینه‌بر در پروراندی بره، خوراک دام است که بیش از ۷۰ درصد هزینه‌های کل را تشکیل می‌دهد. طولانی شدن دوره پروراندی - بدون آن‌که منجر به افزایش مطلوب وزن لاشه و کیفیت گوشت شود - باعث مصرف بی‌رویه خوراک و کاهش کارایی غذایی می‌گردد. این مشکل زمانی تشدید می‌شود که دامداران بره‌های خود را تا زمان چاقی کامل، صرفاً بر اساس ظاهری فربه و بدون در نظر گرفتن شاخص‌های علمی، نگهداری می‌کنند. در این شرایط، افزایش وزن دام بیشتر از طریق تجمع چربی حاصل می‌شود تا رشد عضلانی؛ چرا که مسیرهای متابولیکی بدن دام به سمت لیپوژنز (تولید چربی) سوق می‌یابد. در نتیجه، بهره‌وری خوراک کاهش یافته، ضریب تبدیل خوراک نامطلوب شده و هزینه‌های تولید بالا می‌رود، بدون آن‌که ارزش افزوده اقتصادی قابل قبولی حاصل شود (شکل ۱).

شکل ۱ - منحنی سود در طول دوره پروراندی بره

برای برون رفت از این وضعیت، لازم است زمان مناسب خاتمه دوره پرورابندی و ارسال دام به کشتارگاه، براساس وزن و سن هدف گذاری شده‌ای که با ترکیب لاشه بهینه و سود اقتصادی همراه باشد، تعیین گردد. دسترسی به این اطلاعات به دامداران اجازه می‌دهد تا با مدیریت دقیق تر و تصمیم‌گیری علمی‌تر، هزینه‌ها را کاهش داده و سود خالص خود را افزایش دهند. بر این اساس، ضرورت دارد تا تحقیقات میدانی دقیق برای تعیین سن و وزن اقتصادی کشتار، متناسب با هر نژاد بومی و شرایط اقلیمی کشور انجام شده و نتایج آن به صورت کاربردی در اختیار شبکه‌های ترویجی و بهره‌برداران قرار گیرد.

6 معرفی دستاورد

یکی از عوامل کلیدی در مدیریت اثربخش پرورابندی بره‌ها، تعیین زمان مناسب برای کشتار است؛ چرا که کشتار در زمان نامناسب - چه زودهنگام و چه دیر هنگام - می‌تواند به کاهش سود اقتصادی، افت کیفیت لاشه و افزایش هزینه‌های تولید منجر شود. در همین راستا، مطالعه‌ای علمی بر روی ۳۲ رأس بره نر افشاری از مرحله پس از شیرگیری و با میانگین وزن زنده ۳۰/۲ کیلوگرم به مدت ۱۴۰ روز انجام شد. در این تحقیق، جیره غذایی بر اساس جداول استاندارد نیازهای تغذیه‌ای نشخوارکنندگان کوچک تنظیم و خوراک مصرفی روزانه ثبت شد. همچنین، وزن‌گیری بره‌ها به صورت منظم و هر ۱۴ روز یک بار انجام شد. در روزهای ۵۶، ۸۴، ۱۱۲ و ۱۴۰ گروه‌هایی از بره‌ها به صورت تصادفی کشتار شده و ترکیب لاشه آن‌ها از نظر شاخص‌هایی چون درصد چربی بطنی، دنبه و ضخامت چربی پشتی مورد بررسی قرار گرفت. نتایج تحقیق نشان داد که با افزایش مدت پرورابندی، خوراک مصرفی و ضریب تبدیل افزایش می‌یابد، ولی رشد وزنی روزانه پس از روز ۵۶ کاهش می‌یابد. همچنین، میزان تجمع چربی به‌ویژه در بخش‌های داخلی بدن و دنبه به صورت صعودی ادامه دارد. تحلیل اقتصادی و فنی این داده‌ها نشان داد که نقطه تعادل مطلوب میان رشد، کیفیت لاشه و سود اقتصادی در روز ۸۴ دوره پرورابندی حاصل می‌شود، زمانی که میانگین وزن زنده بره‌ها در حدود ۵۲/۸ کیلوگرم (بین ۵۵ تا ۵۰ کیلوگرم) قرار داشت. بنابراین، پیشنهاد می‌شود وزن کشتار در این بازه هدف گذاری شود تا ضمن حفظ کیفیت گوشت، بازده اقتصادی نیز به حداکثر برسد.

6 فرایند تجاری سازی دستاورد

یافته‌های حاصل از این تحقیق پس از تحلیل دقیق داده‌ها و ارزیابی میدانی ترکیب لاشه، به شکل گسترده‌ای در اختیار بهره‌برداران قرار گرفت. انتقال این دانش از طریق برگزاری دوره‌های آموزشی و ترویجی، روزهای مزرعه، نشست‌های میدانی با کارشناسان پهنه، مسئولان تولیدات دام و جمع زیادی از دامداران عملیاتی شد. بازخوردهای میدانی نشان داد که بکارگیری این نتایج، موجب بهبود شاخص‌های تولید، کاهش هزینه‌های غیرضروری، و افزایش سود خالص دامداران گردیده است. در پی این موفقیت، به منظور تعمیم یافته‌ها به سایر نژادهای بومی گوسفند، طرح‌های مشابهی در ۱۲ استان کشور به تصویب رسید و هم‌اکنون در حال اجراست. هدف نهایی این طرح‌ها، تدوین جدولی استاندارد از سن و وزن اقتصادی کشتار برای نژادهای مختلف گوسفند بومی کشور است. این جدول، ابزاری راهبردی برای تصمیم‌گیری‌های مدیریتی در دوره پرورابندی خواهد بود و پس از نهایی سازی، از طریق شبکه‌های ترویجی در اختیار دامداران و کارشناسان قرار خواهد گرفت تا فرایند تولید گوشت گوسفندی با بهره‌وری بالاتر، علمی‌تر و بر اساس داده‌های بومی انجام شود.

6 پتانسیل اقتصادی و اثر بخشی

۱	کاهش خوراک مصرفی به ازای هر رأس بره؛ حداقل ۴۰ کیلوگرم و در مجموع ۴۰۰ هزار تن در سال
۲	صرفه جویی در مصرف واردات کنسانتره در واحدهای پرورابندی بره؛ حداقل به میزان ۲۰۰ هزار تن در سال
۳	افزایش ۲۰ درصدی سود نهایی بهره‌بردار، ناشی از کوتاه شدن طول دوره پرورار و کاهش هزینه‌ها
۴	جلوگیری از ورود دام پرورای به مراتع و کاهش خسارات ناشی از ظرفیت غیرمجاز چرا در مرتع